

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ „СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ”
КАТЕДРА „КИРИЛОМЕТОДИЕВИСТИКА”

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ЗА СИД НА ТЕМА
„СРЕДНОВЕКОВНО КУЛТУРНО ПРОСТРАНСТВО
(към Encyclopaedia slavica sanctorum)”

Преподаватели:

д-р Росен Росенов Малчев

д-р Константин Звездомиров Рангочев

АНОТАЦИЯ НА СВОБОДНО ИЗБИРАЕМАТА ДИСЦИПЛИНА

Предлаганият СИД представя идеите и началните резултати от работата по проекта „Encyclopaedia Slavica Sanctorum: светци и свети места в България” (в електронен и Гутенбергов формат) в аспекта на народнохристиянската картина за свят през Късното средновековие в българските земи. Очертават се социокултурните, религиозни и езикови параметри на средновековното културно пространство. Акцентът е поставен върху създаването и функционирането на религиозните култове към светци и свети места в народна среда. Утвърждава се тезата за етнокултурното единство на българската култура, базирано върху активното взаимодействие, взаимно проникване и подкрепа между църковния и народния модел на създаване, поддържане и развитие на религиозен живот. Внимание е отделено и на съвременни явления, мотивирани от реликти на средновековното културно пространство – като ментална нагласа и като материални знаци.

Важни понятия в тематичното направление на свободно избираемата дисциплина са „културно пространство”, „култово средище”, „местен култ към светец”,

„набавяне на сакралност”, „пренасяне на святост”, „народна религиозност/конфесионалност” и др.

СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

1. Специфики на дисциплината в рамките на проекта: „Encyclopaedia Slavica Sanctorum: светци и свети места в България (в електронен и Гутенбергов формат). Процедури и практики за набавяне на информация и изграждане на енциклопедични статии за култове и светци в електронен и Гутенбергов формат;
2. Пространство и етнос: географско пространство, социално пространство, митологично пространство, културно пространство, етногеографско пространство. Връзки и взаимоотношения. История на пространството и история на етноса – изграждане на етногеографското пространство. Културологични аспекти на проблема;
3. Създаване и проявления на „народната конфесионалност/религиозност”. Типове резултати от срещата на религиозния светоглед и народните представи и вярвания в менталното пространство на вярата. Социокултурно, религиозно и езиково потекло на термина „местен култ към светец”. Филоложки и агиоложки поглед върху проблема;
4. Сакралната топонимия и сакралното пространство. Организация на културното пространство в планинските региони на българските земи;
5. Пренасянето на святост – основен способ за набавяне на сакралност в средновековното културно пространство. Официалните религиозни процесии, съпровождащи пренасянето на свети мощи и чудотворни вещи, и народните легенди за летеж на сакрални лица и предмети;
6. Почитането на Водния бик в Северозападна България – отглас от епохата на Средновековието. Митоложки и обективни (хидроложки и орнитоложки) основания за възникването и съществуването му до наши дни;

7. Сакронимът „Боже име”/”Свети Пантелей” в областта Рупчос. Въпросът за двусъставните сакроними в средновековното културно пространство на Средните Родопи;
8. „Гробът” на Св. Николай Мирликийски на нос Калиакра и култът към него. Проблемът „локус – универсум”, реализиран в култа към калиакренския светец
9. Светци и святост в Самоков и Самоковско. Регионални измерения на дихотомията „локус – универсум” чрез християнските култове към Св. Богородица и Св. Николай Мирликийски Чудотворец;
10. Религиозен култ и народна обредност: А. „Лекуване” на мъртъвци през периода XII-XIX век (некрополът „Бельова черква” в Рила планина); Б. Вратата на Храма – ритуални практики и вярвания (християнско-мохамедански паралели на Балканите);
11. Култовото средище „Бали Ефенди – Св. Георги – Св. Пророк Илия” в софийския квартал Княжево. Проблеми на християнско-мохамеданския конфесионален обмен през Късното Средновековие;
12. Структура на сакрума. Наблюдения върху свещеното място „Турския камък” до с. Копривлен, Гоцеделчевско през 2002 г.;
13. Индивидуални задачи за структуриране на материали за енциклопедична статия за Encyclopaedia Slavica Sanctorum: анализ на постигнатото от студентите, новаторски подходи и изработване на подходи за преодоляване на ограниченията на използваните методи или за замяна на неуспешни подходи с работещи;
14. Съвременни явления, мотивирани от реликти на средновековното културно пространство. Поглед към творчеството на Иван Вазов – разказът „Една българка” в контекста на късносредновековните народнохристиянски представи и вярвания;
15. „Небесните камбани” на „Кръстов/Кръстова гора” – реализация на един средновековен модел за изграждане на сакралност през XX-XXI век.